

research-strategic) are defined; the abilities, knowledge and skills are highlighted; invariant and variable components of the educational process are considered.

Keywords: content; Doctor of Philosophy (PhD); educational and research training program, goals; research competence; research-strategic competence; principles; professional-methodical competence; purpose; strategy.

Рецензенти

Волощук І. П. – к. пед. н., доц.
Литовченко І. М. – к. пед. н.

Стаття надійшла до редакції 28.09.14

УДК 378 «653»

О. М. Кузьменко

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕЇ УНІВЕРСИТЕТУ: ВІД ПЕРШОГО ІСТОРИЧНОГО ТИПУ ДО ПЕРШОЇ КРИЗИ

Проаналізовано процес становлення першого історичного типу Університету у період Середньовіччя; визначено його характерні ознаки; сформульовано місію середньовічного Університету з позиції церкви та держави; осмислено роль перших університетів в контексті цивілізаційного розвитку; проаналізовано основні моделі-архетипи середньовічних університетів; визначено ознаки першої глобальної кризи Університету.

Ключові слова: середньовічний університет; перший історичний тип Університету; корпорація вчених; академічні свободи та автономія; *studium generale*.

Вступ. Осмислення ролі історичних, соціальних та культурних факторів, які впливали на трансформацію ідеї Університету, призвело до необхідності виокремлення історичних типів, завдяки яким можна сформувати узагальнений образ Університету у конкретний історичний період, визначити його місію, засадничі принципи, цінності та ідеали, завдання та функції. Першим таким історичним типом було визначено докласичний Університет, формування і розвиток якого відбулися у період Середньовіччя.

Науковий дискурс, присвячений аналізу середньовічного Університету є досить широким, хоча має, переважно, історичне спрямування (В. А. Бадін, П. А. Вандермеш, Ж. Верже, А. Гештор, І. В. Захаров, Г. Деніфле, Е. Дюркгейм, Н. С. Ладижец, О. С. Ляхович, П. Морау, О. Петерсен, В. Роуг, Г. Решдол, М. С. Суворов, В. Фрийхоф, Н. Хаммерштейн та багато ін.).

Мета даної статті – здійснити соціально-філософський аналіз становлення та розвитку першого історичного типу Університету; визначити основні ознаки його кризи у кінці Середньовіччя.

Формування першого історичного типу Університету. Виникненню Університету як інституції у період Середньовіччя передувало переосмислення ідей античних мислителів провідними теологами та філософами того часу, які доповнили їх та трансформували, підпорядкувавши античний ідеал Розуму новому авторитету – божественному Одкровенню: «У відношенні до часу переважає авторитет [одкровення], а у відношенні до сутності справи – розум. Істинний, міцний і вищий авторитет той, який називається божественним» (Св. Августин. Про

порядок II, 9). У той же час, було визнано, що віра є у розумі, а розум – у вірі. Роль розуму при цьому, на думку Св. Августина, полягає у відмежуванні істинного від оманливого, в утвердженні віри та пізнання Бога. Освіта у цьому контексті розглядалася як шлях до спасіння, а вивчення наук – не як ціль, а як засіб, що готує розум до пізнання Бога та людської душі. Так, відповідно до поглядів Св. Августина, наукові заняття здатні очищувати й освічувати душу, а тому ведуть до блаженного життя: «Вільні мистецтва роблять любителів істини у прагненні до неї більш стійкими і більш підготовленими, так що вони і жагучіше бажають її, і з більшою постійністю шукають її, нарешті, з більшою приємністю прикріплюються до неї, це ... і називається блаженим життям» (Augustins, DeOrdineI).

На необхідності вивчення семи вільних мистецтв наголошував відомий у той період вчений і педагог Ф. А. Алкуїн, завдяки працям якого вони були введені як пропедевтичні науки у вищому колі. Під впливом Ф. А. Алкуїна сформувався ідеал середньовічної вченості – це була людина, що веде праведне життя та володіє енциклопедичними знаннями з семи вільних мистецтв, які стали засобом формування середньовічного світогляду та передбачали: «уміння граматично правильно, риторично красиво і діалектично вивірено вибудовувати власну мову» (Сыпченко Т. И., 2009. С. 103)

Визнання вищості Одкровення над Розумом стимулювало поступове дисциплінарне оформлення нової науки – теології, яку було поставлено над всіма ліберальними мистецтвами: «Тих ступенів... сім... Ось вони: граматика, риторика, діалектика, арифметика, геометрія, музика і астрологія. Нехай

пройдеться по них і ваша молодість, о люб'язні діти, поки більш зрілий вік і душевні сили не дозволять приступитися до вершини всього – Священно-го писання» (Заславський В. А., С. 86). Як зазначав відомий середньовічний мислитель Т. Аквінський, людина співвідноситься з Богом як з певною своєю ціллю. Між тим ця ціль не піддається осягненню розумом. Тому філософські дисципліни, які базуються на людському розумі, повинні бути доповненими наукою священною, такою, що базувалася на Одкровенні і існувала б для людського спасіння (Радугин А. А. (ред.), 2001, С. 104).

Варто зазначити, що спочатку теологія не розвивалася власне як наука, а була лише «колекцією» релігійних текстів. Тільки у XII ст. завдяки П. Абеляру вона постала як дедуктивна наука, яка зайнялася поясненням віри незалежно від священних книг. П. Абеляр остаточно ввів розум у сферу Одкровення, сприяючи розвитку схоластичного методу. У XIII ст. один із найавторитетніших філософів і теологів того часу – Т. Аквінський проголосив єдність віри і розуму, утвердивши авторитет останнього. Відповідно його поглядам, філософські істини не можуть бути протиставленими вірі, адже всі вони витікають із природного світла розуму, завдяки якому постають філософія як світська мудрість і різні науки, найважливішою з яких є теологія, яка вивчає Священне писання. Ці ідеї стали теоретичною основою для інституалізації перших університетів у XII – XIII ст.

Обґрунтовані давньогрецькими філософами такі важливі засадничі принципи, як єдність наук, універсальність знань, автономія розуму були трансформовані середньовічними мислителями через призму схоластичної раціональності. Схоластика стала цілим науковим напрямом з методами логіки та діалектики, що не тільки збуджували та дисциплінували думку, але і вводили порядок та систематичність у розумову роботу. Відтак перший історичний тип Університету на ідейному рівні постає як суспільний інститут, місія якого полягала, з одного боку, в осягненні та передачі істин Одкровення, а з іншого, – у формуванні методів мислення та уміння самостійно здобувати божественний смисл із оточуючої дійсності. Із таким розумінням призначення Університету співвідноситься «романтичний» зміст поняття «universitas», який, за Г. Деніфле, полягав в осмисленні університетів як вищих навчальних закладів, що продукують універсальне еталонне знання (Denifle H., 1958).

Якщо проаналізувати процес інституалізації першого історичного типу Університету, то він постає як спільнота осіб («universitas») з єдиними інтересами та незалежним легальним статусом, і в цьому, на думку Н. С. Ладижеца, його схожість із середньовічними гільдіями та муніципальними корпораціями (Ладыжец Н. С., 1992, С. 10).

У науковій літературі зустрічаються, також, терміни «studium generale», або, рідше, «studium

privilegiatum», що означали привілейовані вищі навчальні заклади (так, вживалися словосполучення Болонська, Паризька студії тощо), характерними ознаками таких закладів були інтернаціональність, автономія, академічні свободи та універсальність підготовки. На противагу існували практичні заклади (studium particulare), що надавали жителям міста можливість отримати вузьку спеціалізацію, або, наприклад, обмежувалися підготовкою священнослужителів для свого регіону.

Зважаючи на означене, можна простежити два вектори в підготовці, спрямованих на bios practikos (життя практичне) та bios theoretikos (життя споглядальне). Раціональне мислення було зорієнтоване, з одного боку, на пошук істини, що у контексті християнського вчення нерозривно пов'язувалося з осмисленням божественного Одкровення і передбачало теоретичну освіту, а з іншого – на досягнення ефективності у практичній діяльності за рахунок забезпечення підготовки професійних юристів, лікарів, суддів, вчителів тощо. Перші університети, хоч і були вільні у виборі навчальних предметів, завжди прагнули до спеціалізації у сферах медицини, теології або права, що забезпечувало їм суспільну підтримку.

Відтак суспільні інтереси у той період були безпосередньо пов'язані зі зміцненням основних інститутів Середньовіччя – держави та церкви, які, на думку Н. С. Ладижеца, бажали за рахунок університетів посилити авторитет шляхом підготовки своїх «агентів» – професійних церковних та державних діячів. Немалу роль у розвитку університетської освіти відіграли, також, зростаючі міста, які у зв'язку із розширенням торгівлі потребували фахівців у провідних галузях (Ладыжец Н. С., 1992, С. 9-10).

Не менш, а, можливо, і більш суттєвим виявилися тогочасні інтелектуальні потреби цивілізації у передачі та розвитку культурної спадщини. Надбання людства досягнули таких масштабів, що виникла необхідність в окремій інституції, яка б зайнялася зібранням, систематизацією та приростом знань. Із цим завданням школи вже не могли впоратися, про що свідчить, зокрема, несистематичне вивчення права у доболонських школах, що зумовило виникнення Болонського університету, який вперше взявся за точне вивчення істинного й повного змісту юстиніанова права.

Серед індивідуальних потреб можна виокремити:

- інтелектуально-пізнавальні потреби, відповідно яким пошук істини був самоціллю, що відображало продовження античної традиції (у її християнізованому варіанті). Результатами такої теоретичної освіти було задоволення потреб людини в індивідуальному розвитку та отриманні знань про себе, Бога та оточуючий світ;

- прагматичні інтереси тих, хто прагнув самореалізації, самовираження і самоствердження у практичній сфері суспільного життя у якості

фахівців найбільш престижних на той час професій, розвиток яких відбувався на замовлення держави, церкви й окремих міст, що відображало узгодження індивідуальних та суспільних інтересів;

– вузько утилітарні інтереси окремих індивідів, для яких освіта була лише засобом, а суспільство – середовищем для реалізації своїх амбіцій, що полягали у накопиченні матеріальних благ, досягненні статусу, кар'єри, престижу, впливу тощо.

Зважаючи на означене, можна стверджувати, що від самого початку свого існування Університет був зорієнтованим на задоволення та узгодження індивідуальних, суспільних та цивілізаційних запитів, а основним стимулом до його появи було зростання попиту на знання серед різних зацікавлених груп.

Основні моделі середньовічного Університету.

У перший період головним споживачем праці інтелектуалів була церква, яка зіграла важливу роль у становленні середовища університетів. Під її впливом було сформовано одну із основних моделей – паризьку, відповідно якій Університет поставав як *universitas magistrorum et scholarium*. Його характерною ознакою був поділ на чотири факультети, з яких факультет вільних мистецтв вважався фундаментом, право та медицина – стінами, а теологія – дахом (Гештор А., 1996., С. 24). Паризькій моделі були притаманні, також, беззаперечний авторитет викладача, самоуправління, тісний зв'язок із церковною владою, перевага у вивченні теології та канонічного права, корпоративний характер організації тощо. Саме ця модель у тій чи іншій формі була втілена більшістю університетів впродовж XII – XVIII ст.

Ще одним архетипом для університетів Середньовіччя стала болонська модель, яка починає свій розвиток із Болонського університету. Його поява була зумовлена іншими чинниками, ніж поява Паризького університету. Якщо останній отримав легітимізацію своєї діяльності завдяки Церкві, то формуючим началом для Болонського університету стало місто, яке створило соціальне середовище й умови для розвитку науки. Як зазначає П. Ю. Уваров, однією із причин виникнення університетів у XII ст. стало те, що концентрація інтелектуалів у великих містах досягла «критичної маси». І справді, з розвитком міст Італії – великих, процвітаючих торгових центрів, «аристократичних», політично й економічно активних, проявилось і з дивовижною швидкістю поширилося прагнення до незалежності та світської грамотності, зумовлене раннім раціоналізмом, розвитком права, «сучасних» конституційних форм. Саме тут почали формуватися такі професії, як юрист, нотаріус, лікар (Морау П., 1997). Відповідно перевага у вивченні була надана світському праву, яке вважалося у той час вищою суспільною цінністю. Більше того, як зазначає А. Г. Моргунова, наукова робота італійських

педагогів-юристів заклала основи для педагогічної діяльності у всій Європі (Моргунова А. Г., 2006, С. 78).

На теоретичному рівні болонську модель варто розглядати як модель гільдії, асоціації чужоземців, для організації життя яких утворювалися земляцтва, що формувалися за лінгвістичним та етнографічним принципами. Мотивами для їх закріплення, поряд із професійними завданнями, була спільність інтересів на ґрунті підтримки земляків. Дана модель, також, постає як *universitas scholarium*, на чолі зі школярами, її характерними ознаками були демократичний характер прийняття різноманітних рішень, автономність та академічні свободи.

Ще одна модель середньовічного Університету сформувалася у XIII ст. – це модель колегії / коледжу (*domus scholarium*). Перші коледжі були відкриті при Паризькому університету. Постаючи спершу як пансіони для бідних студентів, вони поступово перетворилися на автономні або напівавтономні академічні співтовариства, корпорації на чолі з магістрами. До їх характерних ознак можна віднести: тісний союз із церковною владою, надання переваги богослов'ю та філософії, відсутність поділу на факультети. Ще однією особливістю стало те, що англійські університети – оксфордський і кембриджський, які перейняли цю модель, незабаром після свого виникнення, присвоїли собі національний характер, на відміну від континентальних університетів, які можна назвати космополітичними (Суворов Н. С., 2013, С. 128).

Узагальненою моделлю для інституалізації Університету стала корпорація, яка «була заснована на професійній диференціації праці і в якій вчені заняття почали розглядатися як тип професійної діяльності» (Моргунова А. Г., 2006, С. 75). Відтак навчальне виробництво у період Середньовіччя реалізовувалося у таких же регульованих формах, як і будь-яке ремісниче виробництво.

Основні засадничі принципи першого історичного типу Університету. Завдяки корпоративному характеру середньовічних університетів було закладено основи їх академічних свобод та автономії. Першими офіційними документами, що їх засвідчували, стали грамоти Фрідріха Барбароси, видані болонським школам у 1158 р., та грамота Філіппа II Августа Паризькому університету (1200 р.), які послуговували зразком правової регламентації університетів і основою подальшої університетської політики європейських правителів. Проте, варто пам'ятати, що в Середньовіччі, як і в будь-який інший період розвитку Університету, автономія та академічні свободи не могли бути абсолютними. Як зазначає П. Морау, один із парадоксів того часу пов'язаний із прагненням університетів соціальної автономії у той час, як, в цілому, вони залишалися суттєво залежними від суспільства (Морау П., 1997, С.37).

Як церква, так і держава, вбачали основне призначення / місію університетів у боротьбі проти будь-яких проявів ідейної опозиції феодальному устрою, через що, за можливістю, намагалися використовувати їх у своїх цілях. Так, наприклад, активну участь у суспільно-політичному житті раніше за всіх почали брати англійські університети, які зайнялися підготовкою кадрів для державної та церковної служби. Університетські спеціалісти допомагали королівській владі у складанні документів, захисті королівських інтересів і папської курії, взаємодії з парламентом, надавали дипломатичні послуги тощо (Моргунова А. Г., 2006, С. 92). Навчилися використовувати університети для задоволення своїх інтелектуальних та практичних потреб і міста, які час від часу залучали спеціалістів для теоретичного обґрунтування своїх прагнень перед папською та світською владою.

Католицька церква, у свою чергу, потребувала досвідчених й освічених проповідників, знавців церковного права. Відтак, починаючи з XIII ст., могутнім захисником університетів стало папство. Святий престол визнав важливість і цінність інтелектуальної діяльності, проте, виводячи університети з-під світської юрисдикції, він підкоряв їх церкві. Місія Університету з позиції папства полягала у розширенні горизонтів християнського світу світлом академічної вченості.

Основними функціями середньовічного Університету можна вважати освітню (виховання + навчання + розвиток), культурну та наукову. У той же час, варто зазначити, що статусні позиції науки в середньовічному Університеті оцінюються неоднозначно, так як церква тривалий час залишалася основним цензором, що заважало вільному розвитку наукової думки. Визначення ступеня раціональності суспільних відносин відбувалося шляхом співставлення їх з новим універсальним законом розвитку Всесвіту – Богом як втіленням світового духу. Внаслідок цього дослідження так і не виокремилося в окрему діяльність, проте, злившись із навчанням, воно все-таки стало важливою функцією середньовічних університетів.

Особливістю середньовічного Університету був поступовий розвиток його як *Studium generale*, яка відкрила доступ до вищої освіти людям усіх звань, віку та земель. Тому однією із його характерних ознак, поряд із корпоративністю, стала інтернаціональність, реалізація якої була можлива за рахунок латини, як єдиної мови викладання; спільної термінології і, що найважливіше, єдиному освітньому простору, який об'єднав увесь християнський світ. Професори різних університетів вважали себе членами *Republique des Lettres* – міжнародного співтовариства, для якого національних меж не існувало. І хоча середньовічний Захід, звичайно, був далеким від абсолютної інтелектуальної єдності, проте саме за рахунок влади папи, який гарантував

універсальне право навчати, завдяки єдності схоластичних методів навчання й умов функціонування болонської та паризької моделей, які стали архетипами для всіх інших університетів, така єдність існувала.

У середньовічних університетах сформувався новий клас інтелектуалів-професіоналів, появу якого, як і появу власне університетів, пов'язують із розвитком міст: «Інтелектуал XII ст. відчуває свою схожість з майстром, з ремісником, з іншими міськими жителями» (Документи по истории университетов Европы XII – XV ст., 1973). Основною справою інтелектуала було вивчення вільних мистецтв, які передбачали не тільки пізнання, але, також, і своєрідне виробництво, що витікало прямо з розуму: такі функції побудови (граматика), силогізму (діалектика), мови (риторика), чисел (арифметика), міри (геометрія), мелодій (музика), розрахунку руху зірок (астрономія) (Документи по истории университетов Европы XII-XV ст., 1973, С. 76-77). Окрім вивчення вільних мистецтв, інтелектуал Середньовіччя потребував професійної підготовки для того, щоб реалізувати себе у суспільстві. Тобто він, на відміну від античних мислителів, вже не вважав, що знання потрібно просто накопичувати, а був переконаним у тому, що накопичене варто пускати в обіг. У той же час, варто зазначити, що вільний розвиток особистості у період Середньовіччя був певною мірою стриманим саме корпоративним характером університетів, у результаті чого середньовічний інтелектуал виявився нездатним здійснити вибір на користь оновлення. Внаслідок цього університетський професор закріплюється у соціальних структурах і у своїх інтелектуальних звичках, він у них в'язне (Документи по истории университетов Европы XII-XV ст., 1973, С. 76).

Перша глобальна криза Університету. Ця тенденція тільки поглибилася у період пізнього Середньовіччя, коли Університет почав входити у свою першу глобальну кризу, *причинами* якої було його небажання реагувати на нові суспільні виклики, консервативність, закритість, неприйняття нововведень; неспроможність охопити все знання свого часу тощо. Це призвело до зростання розриву між теоретичною освітою, яку здійснювали університети, та практичною, що реалізовувалася в межах гільдій, кожна з яких представляла певне ремесло. Ремісники, наскільки це було можливим, намагалися зберегти секрети своїх професійних методів, тому середньовічна технологія все більше замикалася всередині себе самої. Таким же замкнутим на самому собі був і середньовічний Університет. Як результат, реалізувати взаємозв'язок між наукою, технологіями та освітою було вкрай важко. Іншими ознаками кризи можна вважати:

- втрату університетами автономії через підпорядкування інтересам різних політичних сил,

які, у свою чергу, були завжди тією чи іншою мірою незадоволені ними;

- втрату університетами статусу «*stadium generale*», так як вони перестали бути зверненими до всього християнського світу. Межі їх діяльності стали географічно більш локальними, що було зумовлено розколом церкви та розвитком централізованих держав, під впливом яких відбулася трансформація ідеї універсальності, космополітичності на ідеал національно самовизначення, який потребував закріплення на рівні вищої освіти;

- часткову втрату академічних свобод та колишніх привілеїв. Громадянська влада почала займати місце церкви, виступаючи не тільки гарантом, але і обмежувачем академічних свобод студентів і викладачів, які стали об'єктами управління.

Висновки. Відтак середньовічний Університет як явище європейської культури був покликаний сприяти цивілізаційному розвитку через накопичення, передачу та приріст знань. Зasadничі принципи інституалізації його основних моделей були виведені на основі античної спадщини та християнської ідеології. Узагальненою моделлю для даного типу стала корпорація, мета якої полягала у професійній консолідації та підготовці інтелектуальної еліти для потреб церкви, держави, міст. У своєму ідеальному образі середньовічний Університет мав інтернаціональний характер, забезпечував академічні свободи, був автономним; здійснював навчальну, виховну та дослідницьку функції, проте через закритість та опір нововведенням не міг та й не прагнув охопити все теоретичне і прикладне знання свого часу.

Література

1. **Гештор А.** Средневековый университет: управление и ресурсы / А. Гештор // *Alma mater* (Вестник высшей школы). – 1996. – № 5. – С. 24.
2. Документы по истории университетов Европы XII – XV ст. [Електронний ресурс]. – Воронежский государственный педагогический институт, 1973. – С. 76. – Режим доступа: <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Italy/XII/Univers/pred.phtml?id=6005>
3. **Заславский В. А.** Кельтские миссионеры в Средневековой Европе [Електронний ресурс] / В. А. Заславский. – С. 86. – Режим доступа: www.zhurnal.lib.ru/z/zaslauskij_w_a/
4. **Ладъжец Н. С.** Университетское образование. Идеалы, цели, ценностные ориентации: [монография] / Н. С. Ладъжец. – Ижевск: Филиал издательства Нижегородского университета при УдГУ, 1992. – 236 с.
5. **Мораву П.** Средневековый университет: карьера выпускников (Реферат) / П. Мораву // *Alma mater* (Вестник высшей школы). – 1997. – № 6. – С.37.
6. **Моргунова А. Г.** Институционализация образовательного пространства: феномен университаризма: дис. ...докт. филол. наук: спец. 09.00.11 «Социальная философия» / А. Г. Моргунова. – Самара, 2006. – 324 с..
7. **Суворов Н. С.** Средневековые университеты / Н. С. Суворов: Изд.3-е. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2013. – 256 с. (Академия фундаментальных исследований: история).
8. **Сыпченко Т. И.** Становление и развитие университетской культуры в средние века: культурно-философский анализ: дис. ...кандидата философ. наук: 09.00.13 / Сыпченко Татьяна Ивановна. – Тула, 2009. – 194 с.
9. Хрестоматия по философии: Учебное пособие / Отв. Ред. и сост. А. А. Радугин. – Москва: Центр, 2001. – 416 с.
10. **Augustins, DeOrdineI.** VII, 24 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.documentacatholicaomnia.eu/04z/z_0354-0430_Augustins_De_Ordine_Libri_Duo_MLT.pdf.
11. **Denifle H.** Die Entstehung der Universität des Mittelalters bis 1400 Graz: Berlin, 1885, reprint Graz, 1958.

References

1. **Geshtor A.** (1996) Middle Ages university: management and resources. *Alma mater* (Vestnik vysshej shkoly). # 5. 24. (in Russian)
2. The documents in history of the European university of XII – XV c. (1973) Voronezhskij gosudarstvennyj pedagogicheskij institut. 76. Retrieved from: <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Italy/XII/Univers/pred.phtml?id=6005> (in Russian)
3. **Zaslavskij V. A.** Celtic missionary in Middle Age Europe. 86. Retrieved from: www.zhurnal.lib.ru/z/zaslauskij_w_a/ (in Russian)
4. **Ladyzhec N. S.** (1992) University education. Ideals, aims, value orientation. Izhevsk: Filial izdatel'stva Nizhegorodskogo universiteta pri UdGU. 236. (in Russian)
5. **Morau P.** (1997) Middle Ages university: career of the graduates. *Alma mater* (Vestnik vysshej shkoly). # 6. 37. (in Russian)
6. **Morgunova A. G.** (2006) Institutionalization of the educational space: the phenomenon of the universality. Samara, 324. (in Russian)
7. **Suvorov N. S.** (2013) Middle Ages university. Knizhnyj dom «LIBROKOM», 256. (Akademija fundamental'nyh issledovanij: istorija). (in Russian)

8. **Sypchenko T. I.** (2009) Forming and development of the university culture in the Middle Ages: cultural and philosophical analysis. Tula, 194. (in Russian)
9. **Radugin A. A.** (Ed.) (2001) Textbook in philosophy: manual. Moscow: Centr, 416 c. (in Russian)
10. **Augustins**, DeOrdineI. VII, 24. Retrieved from: www.documentacatholicaomnia.eu/04z/z_0354-0430_Augustins_De_Ordine_Libri_Duo_MLT.pdf (in English)
11. **Denifle H.** (1958) Die Entstehung der Universitätum des Mittelaltersbis 1400 Graz: Berlin, 1885, reprint Graz. (in English)

О. М. Кузьменко

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕИ УНІВЕРСИТЕТА:
ОТ ПЕРВОГО ИСТОРИЧЕСКОГО ТИПА К ПЕРВОМУ КРИЗИСУ**

Проанализировано процесс становления первого исторического типа Университету в период Средневековья; определены его характерные признаки; сформулировано миссию средневекового Университета с позиции церкви и государства; осмыслено роль первых университетов в контексте цивилизационного развития; проанализировано основные модели-архетипы средневековых университетов; определено признаки первого глобального кризиса Университета.

Ключевые слова: средневековый университет; первый исторический тип Университета; корпорация ученых; академические свободы и автономия; *studium generale*.

O. Kuzmenko

**THE TRANSFORMATION OF THE UNIVERSITY IDEA: FROM THE FIRST HISTORICAL
TYPE TO THE FIRST CRISIS**

It is analyzed the formation of the first historical type of University in Middle Age; it is defined it's characteristic features; it is formulated the mission of the medieval university in State's and Church's opinion; it is emphasized the role of the first universities in the context of civilization development; it is analyzed the main archetype models of Middle Age universities; it is defined the features of the first global crisis of University. Among them are:

- loss of autonomy by universities on account of subordinating to the interests of different political forces which, in turn, were always more or less dissatisfied with them;
- loss by university the status of «*stadium generale*», as they no longer appeal to the Christian world. The limits of their activities have become more geographically local, due to the split of the church and the development of centralized states, under influence of which it has been transformed the ideas of universality, cosmopolitanism to the ideal of national self-determination that needed to be fixed in the level of higher education;
- partial loss of academic freedom and the former privileges. Civic authorities began to take the place of the church, being not only guarantee, but also limiter of academic freedom of students and professors who were the targets of management.

Keywords: *medieval university; the first historical type of University; corporation of scholars; academic freedom and autonomy; studium generale.*

Рецензенти

Огнев'юк В. О. – д.філософ.н., проф., академік НАПН України
Купрій Т. Г. – к.іст.н.

Стаття надійшла до редакції 19.09.14